

ACC. N:R M. 15694 : 1-20.

Landskap: Skåne Upptecknare: Clava Andersson, Lunnarp
Härad: Ingelstad Berättare: olika personer; se uppt. bladens
Socken: Kverrestad Berättarens yrke: bakare!
Uppteckningsår: 1963 Född år _____ i _____

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lokal- och personhistoria. s. 1-20.

LuF 117

1/3-63

Skriv endast på denna sida.

Lokal och Personhistoria.

Naturföreläsning:

Sten söder om N. Skerwastads kyrka ligger
en liten ned kulliga åsar. De sträcker sig även
mer i S. Skerwastad, och delas genom en ä
som flyter i dalgången. (Kundigt exemplar utgå-
mas bakarna av en orsaklig matris (diabas)

I dess bakom bodde för i världens trallja-
miljerna Klödd och Slarve. Det fick en huu-
mansägare och hans hustru verkligen belägg för.
Sten för jul hade de varit köande i Linnis-
hamnen och julhandlat. När de mot kvällen vände
hemåt och kom vägen förbi bakarna hörd de
en röst som ropade till dem: "Kärla Klödd är
Slarve e dö." De blev blyst förvånade och berättat
de sin upplevelse för det övriga husfölk, så fort
de kommit in om dörren. Och just när de sagt
vad hästen ropat åt dem hördes en långdragit

Jul 118

jämman utifrån "baghuset" (fästhusboden)
där M. a. turnen med jubilet stod till jäs-
ning. De resade dit och fick se en trollfågel
som kvickt slank ut och dösen. Och från
kranen i ölturman rann älet i stöda stöm-
man ut i en stor kopparkittel som i en hörd
gälden till. Det var klödd som varit i färd
med att stjåla åt och glödde både på stönga
kranen och glödde kopparkitteln, när han fick
höra att slarven var död. Kopparkitteln fanns
konst i gälden i många år, berättas det. Händel-
sen utspelades i den gård i S. Kvernstads by
som numera äges av en man vid namn Oskar
Kvarnström.

kon arnan kacke belägen sydost om saannam-
da is kallades Skäggelejesbacken. Men här
kunde trou. Betsmarken ja baken sluttningas
ägdes gemensamt av en del bönder i S. Hver-
rested. Det slöpk de ja saannamaren siss kon
ja bete, ut en vaktpojke från de olika går-
darna skiftades om att vakta djuren. Det
var svartbrakiga kon bönderna hade. Plötsligt
fick vaktpojken en dag se en rödbrakig ko
bländ de övriga. Han blev förvånad att se hade
var detta djur hörd hemma. Men så fick man
lösningen ja gåtan när en liten trosspojke
en dag kom ut övertog vaktet av samliga
djur. De förstod man att det var hollens
sann ägde kon, och att de inte ville ha
sig undan vaktayorlan.

Han dog kunde en bonde förbi Skägga-
lejesbacken jämt sin pojke. De var ja väg

till möllan för att få såd malen. Plötsligt hördes
 en gammal röst från backen: "Tag vår sådpåse,
 också!" De tammade och tog säcken. När de
 sedan så kvällen lämnade häsen med mycket
 till tunggumman lutetade hon på häsen, och
 sa: "Åh min påg du får du väl behålla."
 Bondpojken hade gullit på säcken, och trolden
 ville inte använda något som varit i så nära be-
 röring med människor.

Den arman gick långt och kunde med sin häst
 och vagn köra och höra en röst från backens
 innandöme: "Vill du köra efter barnmorskan till
 oss?" Han ville gärna göra detta, men vågade
 inte rika trolden, man kunde ju aldrig veta vad
 för slags trolltyg de kunde ställa till med. Han
 hämtade således barnmorskan och lämnade av
 henne vid Skäggebyrbacken.

Vällor:

I näkten av Skäggalejrisbacken fanns en
källa dit husvännen i tahten gick för att
hämta vatten. En dag skildade en fällig husmans-
summa sina två söner bäst till källan efter vatten.
Besökna blev de när de kom dit och fann källan
töm för vatten. De väckte dock nu sin sparm
och några löv hamnade i den. När de kom hem och
berättade detta för sin mor sa hon: "Ja hit sparmen
så får jag väl väl gå och se efter hur det förhåller
sig!" Hon tömde sparmen för löv och fick så de
två stora silverpengar i sparmens botten. Kvickt
skyndade hon iväg till källan i tron att hitta
flera pengar. Men när hon kom dit var källan
full med klart vatten. Så förstod hon att det
var trollen i Skäggalejrisbacken som haft sin
sedvontliga "äls solning" av sitt silver och guld.

På gränsen mellan S. Kvernstad och Bollerys
fanns en källa som kallades "Fulakällan"
(Fågelskällan). På sommarna när folket där omkring
sysslade med sködarbete gick de ofta dit för att
släcka sin törst. De tyckte alltid att vatten om-
kade oljigt. Berättelsen talade om detta för en
man, bosatt i Durnarys, som med sig en slaga
om en "metallturnos" påtog sig kurna ^{vata} ut vatten,
metallen och oljan i jorden. Han följde dit ^{år 1952} och
"kastade smält ämne i mängd bänsvädror
fanns i jorden där källan skulle ha legat och
att dessa ädror mynnade ut jord i källans plats."

Ytterligare två källor låg ha funnits i
Kornstad, Rönnebyens källan vid Abbeveds mälla
(vattenkrans) samt Svajdalakällan. Den av dessa
sades vara en pälsokälla.

Borvalbackar.

I nordöstra delen av Jurnmars sträcker sig en ås kallad Borvalbackar. Hon det sägmes därifrån har berättats, I sängarna se stycke från backarna gick en man och slog gräs med liv. Plötsligt hörd han hundskall npp från luften. När han tittade upp fick han se en "troackona" och två hundar i ilsprång. Den ene var brun och den andre leriktig. Troackonen hade två stora och långa bröst och hon slagit dem upp över axlarna. Hon stund efter det se slätkmarmen se detta fenomen kom en man ridande. Han steg av hästen och gick fram och pratade, och frågade slätkmarmen om han sett något egendömligt npp i skyn. Moarmen berättade vad han se. Ryttaren frågade: "Vilken hund var föra?" "Det var den bruna", se marmen. "Ja, svarade ryttaren belåtet, var Brun föra Black

de ska trockonan inte nå Berwa backar i natt!
Ogglans var Noak som vid den tiden fann befallning
av Vår Herre att utrata trollen. Troldkumman hade
sin hemvist i backarna och hon hon inte dit
fann gynnigen var hon förlorad.

"När du nu talat om denna din upptäckelse för folk
trov de nog inte på dig," sa Noak. Men du ska
få en "märke" till tecken att du talat sanning. Och
så tog Noak sin bössa, satte borskalven till handen
på mannen och där blev en märke som aldrig
försvann. Därpå fick mannen uppmaningen
att lämna kvar så mycket gräs på ången att
Noa kunde leta sin häst där innan han fort-
sätte färdens på sin jakt efter trollen. Så gjorde
mannen, och han högg nedan aldrig gräset på den
leiten. "Det ska du inte lida någon förlust av," sa
Noak, "utan det ska gå dig väl så länge du lever."
Det gjorde det också.

Bebyggelse av byliv

Den enda gård i Kvernstads församling som bevarats i ursprungligt skick från eskiftets dagar och ligger kvar på sin gamla plats i Kyrklejrn av Ru och Hoans - Kirs gåden. Den köptes av Kvernstads bebyggelseskrets år 1957, det året kretsens bildades. Gården var då ganska förfallen. Vid den stad kvar av de gamla är beringningslängan och en med denna sammanslagna vinkel, som utgör mest av en loftlänga, där även en litet kvadrant med en maltkvarn finns. Gårdens ärriga gamla byggnader hade tidigare rivits. I beringningslängan finns stens, (kalk) stua, sal och kammare, samt en utrymme för redskap. Kullen har möblerat Ru & någorlunda överses Tämmande med den inredning som fanns i slutet på 1800-talet. Råpeltändliga m.m. från 1700-talet finns bevarade

Jul 117

Den Kaus-Mus gårdens två östra och västra
stora trädgårdar med bl. a. en jättestor kökshägnad.

Byggnaderna är intet korsvirke som är synligt,
väggarna är nämligen så söder- och västerledan
brändklädda och i norr och öster kalkade.

Noen av de vackra korsvirkeslängor ligger i dun-
marks by. Det är en nu obebodd boningslänga
som en gård varit ägar byggd nytt bostadshus.

Färdigen får denna vackra gamla längan omöjligt
skatta åt förfäringarna.

Vackra korsvirkeslängor finns vidare till en
annan gård i Lermars (uthusbyggnaderna) samt
liksom till en gård i N. Lermars, nr. 9.

Fornminnen:

På nr 5 i N. Tvenestads församling
resta stenar. Här höll man i gamla tiden "ting"
berättas det. Det påstås också att man ursprung-
ligen tänkt bygga församlingens kyrka här.

Någon allt efterhand begynnades köpa dit
sten till bygget blev den flestas av synliga
makt. Sedan blev kyrkan byggd på sin nu-
varande plats i N. Tvenestads by. Den gamla
kyrkan var år 1873 då den nuvarande stora
kyrkan byggdes. —

— Det har sagt att självspejlingen för be-
groos nu om kyrkan eller öster om kyrkogårds-
muren.

Brydestuan och Källan i Kvernstad.

Jost intill S. Kvernstads skola låg i gamla tiden en brydestua där folket i S. Kvernstad torrade och bröt lön. Hade man sin väg förlä brydestuan en kväll eller näu kunde man ibland få se en mystisk person, en yngling klädd i hög "cylin-derhau" och med häpp i handen ta en spatsertur runt stugan och in i den damma. Det sådes att han vaktade elden i brydestuan när folket på dagen varit sysselsatta med linberedning där. Han kallades för Brydestuepojken. Han var snäll och beskedlig och ingen var rädd för honom. Han var nöjontung i stil med gårdarnas "goarisse."

Långt efter det man slutat med linberedning, och brydestuan förfallit höides ofta på nättarna prat och skrau och bråkarnas dunk, dunk, fast inga människor fanns där. Deiu var till kulligt och man gick icke iklä gäna förlä brydestuetätten efter mörkrets
in brän,

Aug 117

J. N. Kvernstads backar har också byggt en
krydstua och en del stenar finns kvar från bygg-
naden.

Kälvar

Strax invid N. Kvernstads kyrka har byggt en
kälva, västra och sydvästra och sydvästra för vägen
mot de o.k. Kobjusgårdarna. Dessa byggnad stod
kvar ända in i början på 40-talet, då den bör-
jade mer och mer förfalla. Resterna av densamma,
många jätte stora kalkstensblock, vilka utgjort
väggarna förslades sedermera bort till gamla präst-
gårdsparcken där man tänkt bygga upp och rekonstru-
era densamma, vilket dock ej blivit gjort. Alla
kvarbyggarsintresserade beklagar att den fick förfalla.
Den hade nämligen, enligt experter, en mycket egen-
dömlig byggnadsstil. Detta hände innan Kvernstads
kvarbyggarskrets bildades. I annat fall hade kyrkan
förmodligen försäkrat mätta densamma.

Den lög på bryns allmänning och när denna lant
såldes flyttades den nämnda resterna av kälnan.

Konliga gamla handlingar var den uppdelad på 6
ägarlotten, och förmodligen en gammal uppfostrad så ini-
tiator av denna 6 husemansägare. Det beträffande
om efterkom och lög på bryns allmänning skulle
allmänheten få lov torka malt här, mat ersät-
ning, förstås. - Lista gången det maldades i
den kälna var år 1925. Fru Arma Skerison,
husmor i en av de ovan nämnda gårdarna har
ofta skött maltingen och har berättat om den om-
ständliga proceduren. Man brukade bereda hela
300 kg. korn åt gången, som sedan blev dricka
vilket för användes mycket ofta i gårdarna. -

I härdat arkiv önskar närmare redogörelse
om malttorkning var god meddela mig om du så jag
i så fall kan skicka det, efter fru Skerisons
berättelse.

En kölna finns kvar i Kvernstad. Den tyvärr
är det endast ett stycke som har blivit bevarad,
i samband med att Kvernstads gamla prästgård
blivit inregistrerad som kulturminnesmärkt
och restaurerad till sk. bygdegård. Kölnan ligger
nämligen i prästgårdsparken och har år 1795
blivit byggd i samband med en ombyggnad av
prästgården som då lemnades. Det var prosten
Nyman som lät bygga den. När man skolat med
ombyggnaden i prästgården ändrades inredningen i kölnan
till matsal och sällskapsrum. Den är uppförd
i Kersvik och halvtäckt. I fjor fick den nytt
tak av var.

På nr 14 i Lunnars, gården Stättåkra,
har legat en kyrdestua som var uppställd
invid en bäcke och delvis inbyggd i denna.

Man räknades ofta 20-talet personer från
Kinnegårdens gårdar och från Lunnars ley,
för att torka och bryta limet.

Men när linodlingen var omångsam försam-
la gårdarna fick stegen förfalla. Resterna av
husen var brusa och bortfördes för cirka 50 år
sedan. Berättas Omåta Jönsson.

Vid en gård i Lunnars ley hade man en provi-
sorisk "kyrdestua" i fria luften. På Stenigårdens
gård var även byggd en gammal trädgård eldade
man, och torkade limet. Och sedan stod man
sekså hämta och brist. Både män och kvin-
nor deltog i detta arbete. Berättas Anna Anders-
son, som också berättar om en kyrdestua legat i
N. Kvernstads ley.

Krigshändelser:

Bevattares far hade en smedja i dunnäpss
ley. Han söder om denna bodde en "herman"
Köen hade varit med i Pleswig-Walstenska kriget
år 1848, och som barn höjde Gustav Karlström
sin far åkigiva "krigarens" bevattelse om
sina äventyr.

Bl. a. talade han om att när han ~~var~~
lyckts in, plöjde han ^{despojerman} med en "svänplog" upp
torvorna på en äng, mossartad. Detta skulle ligga
i salen och torka. Köens korn skulle ha stora
torvorna och elda med under hans frånvaro. Falligt
var det hos hermanfamiljen. Krigarna samlades
på skolgården vid dunnäpss skola innan de
lyckts ut. Deras kvinnor grät vid aostredet.
Som "hermanen" kom lyckligt tillbaka
och kunde på bevätta om en härlig hemresa

 Jul 117
 Uppskrift

över gån. Den färdiga med befäl gick färdig,
och till denna var kopplad en prämo med
manskap. Det bleick upp till storm och vågor
och allt högre. Manskapet urskuede då en
röst från en av underbefälet och förestod
kaptenen att kapa av trossen till prämen,
eftersom färdiga med befälet då hade lärt
att klara sig i land. "Kaj," utropade kaptenen
med bestämd röst, skall vi gå under i vågor
skall vi alla följars åt. "Vi gör vårt bästa att
rädda alla." Och de blev räddade.

Personer.

Han mycket känd prästman verkade här i Kvenstads åren 1902-1935 nämligen kollektor Fredrik Koellgren. Det var en mycket lärd prästman som hade en stor vädefullt bibliotek, vilket han donerade ^{titel} teologiska fakulteten i Lund. Han var också en stor blouströvän och blouströvårdare. I den stora prästgårdsparken fanns en mängd "halla" bloustror, särskilt många olika slags tulpaner och påskliljor. Det var med varsam hand han bröt en bloustror alltså i vas. De skulle helst pryda sin plats där uti i parken.

Han framför allt gjorde sig doktor Koellgren ~~en~~ känd för sin på den tiden ganska uppriktade värdande förkunnetse. Han blev på sin tid i rikets teologiska akademien för doktorskapet för "villolära" "Han avskaffades djävulen". "Den enda fanns sig i någon slags påtagbar skopnad. Ordskan fanns ensam

Jul 117

människorna själva." Han dogade i sin tid
med anmälan och domkapitel, och tjänstgjorde i
Kvenustad till sin död 1935. Han var en färdig
personlighet. - Det kan också nämnas att han höll
länga och utredande predikningar. Bibelns under
(berättelser om Jesu under) sökte han förklara på
naturlig väg. All yttra kyrklig prakt, mässaorden
och dylikt gillade han inte. Det ser ut som på
något sätt letade åt katolicismen hade i honom
ingen vän.